

re si produceretur à creditore instrumentum guarentium, quo contineretur taxatio hujus interesse, pente ex illo executionem contra debitorem, non debet illi concedi cum effectu, nisi data ipsi debitori facultate probandi contrarium concessio termino, saltem summario, quo si velit probare, possit, non interfusse creditoris tanti, quantum in instrumento continetur, quod etiam animadvertisit Josephus Ludovicus commun. opinion. titulo de statutis conclus. 3. vers. Opinio tenentium, Gasp. Roderic. de annis redditibus lib. 2. quest. 3. num. 62. in fin. & Carocius tractat. de locato titul. de usur. quest. 1. num. 6. quamvis ille credat, & male, admittendum debitorem ad probationem facta prius executio- ne, & solutione.

90 Hac sententia, quæ juxta hanc declarationem habet quandam speciem probabilitatis, si quam habet, probatur. Primo ex textu, qui videtur expressus in l. ult. ff. de Pretor. stipul. ubi I. C. consilium dat, ne fiat stipulatio de interesse in genere propter difficultatem probationis, sed exprimatur certa quantitas, quod commodi- um esse ait, cum qua lege convenit textus in §. non solum ultimo insit. de verbor. oblig.

91 Secundum, quoniam in civitatibus, in quibus est facultas, frequentes occasiones, & promptius emendi annos redditus, seu introitus, notorium est, creditorum interesse habere pecuniam præ manibus, cum eam possum collocare in emptione annorum reddituum. Similiter est notorium, quanti interfit, quia quantitas taxata pro annis redditibus ad rationem septem, vel octo pro centenario, est justa, & verisimilis; est item taxatio certi interesse, quod ex pecunia verisimiliter, & secundum morem Regionis percipi solet. Ex quo sit, ut ramquam in notorio facti permanentis, non opus sit alia probatione, Josephus Ludovicus decis. 45. Perusin. num. 20. cum sequentibus.

92 Tertio, quoniam interesse probari potest per conjecturas probabiles, & verisimiles, ut docuit Bart. in l. unica num. 33. in fin. Cod. de sent. que pro eo quod interfit, & ibi additio, Alexand. idem Bart. in l. si traditio 8. num. 2. C. de actor. empt. Mafcard. de probationib. vol. 2. conclus. 930. ad interesse probationem num. 2. & concl. 934. agenti ad interesse num. 20. & 21. Gasp. Roder. de annis redditibus lib. 3. quest. 5. num. 24. Bellonus decis. 139. n. 9. Scacc. de commerc. §. 1. quest. 7. par. 2. ampl. 8. num. 24. Ergo ubi adsum conjecturæ tam probabiles, quam notorietas lucrorum verisimilium, & communum, que perciptiunt ex pecunia converba in emptionem annorum reddituum, quæ quivis etiam potest percipere, habebit iudex justissime pro probato, & notorio interesse lucri, quoniam à communiter accidentibus sumitur probatio concludens in hac specie, Sardus decis. 259. num. 8. Maf- strill. decis. 245. num. 18.

93 Quarto, quoniam probato interesse in genere, sine liquidatione certa quantitatibus, aut ubi verisimiliter constat de illo, etiam non constet de quantitate illius, iudex potest illud ex officio taxare, ut docuit Bart. in l. unica num. 33. Cagnolus num. 53. & 54. Cod. de sentent. que pro eo quod interfit, idem Bart. in l. si quod ex Pamphila 75. n. 3. & ibi additio, ff. delegat. 2. in l. unica n. 1. C. de colonis Illyricanis lib. 11. Marianus Soccinus in cap. dilecti filii n. 6. §. glossa finalis, versic. In eadem glossa de foro compet. & in cap. columniam 4. n. 11. de penis, Bertazol. cons. crimin. 278. num. 14. lib. 2. Rcbull. in rep. d. leg. unicus Cod. de sent. que pro eo quod interfit, gloss. verb. In aliis ex n. 40. Franch. decis. 687. num. 4. loquens de fructibus, Sardus cons. 227. n. 54. & 55. & de aliment. tit. 1. quest. 45. num. 46. & 47. Scaccia de commerc. §. 1. quest. 7. par. 2. ampliat. 8. numer. 234. & 232. Gratianus discept. forens. tom. 2. cap. 258. ex num. 43. Idque plaus probat text. in l. semper 15. §. hoc interditio usque ad fin. legis. ff. quod vis. aut clam. & in dict. leg. unic. vers. In aliis autem casibus, Cod. de sentent. que pro eo quod interfit, dixi sup. num. 42. Sed in civitatibus, in quibus adsum frequentes occasiones emptionis annorum reddituum, plaus constat de interesse creditoris in habendis præ manibus pecuniis, ut possit eas implicare in re fructuosa. Ergo iudex sine ulteriore probatione poterit condemnare ad interesse tamen arbitrio suo, sedum si inter partes de certo interesse moderato, verisimili, & consueto convenienter à principio.

94 Verum si quis attentius expendat, & scrutetur, aliusque consideret hujus posterioris sententia funda-

menta, & introspicat incommoda, & damna, quæ ex ea oriuntur, animadvertis, omnia esse meras vanitates, & figmenta, & laqueum diaboli ad decipiendo usura-rios, & eorum usuras occultandas, & palliandas sub honestorum nominum velamento, & lupos sub ovina pelle, in quo maximè oneratur eodem judicium conscientia, qui illam in praxi admiserunt.

Ideo nihilominus non est recedendum à priori senten- 95 tia, quæ vincit & autoritate, & rationum pondere, communior, magisque recepta est in omnibus Tribunibus, & in conscientia tutor, ac proinde magis eligenda cap. 3. invenit 3. de sponsal. & matrim. cap. significasti 18. §. quod si discernit, de homicid. cap. consilium 2. de obser- vati. jejun. Surd. de aliment. tit. 8. privilegio 88. numer. 4. Sanch. oper. moral. lib. 1. cap. 10. num. 10. & 11. Reipu- blicæ Christianæ convenientior, & utilior, utpote quæ usuras exterminet, eisque omnem aditum occulat. Juxta quam statuenda est sexta conclusio: In mutuo non valet pactum additum de certo interesse à principio, ut possit executioni mandari in vim conventionis, neque in vim transactionis, confessionis, aut probationis. Sed ut possit quis obtinere interesse ex mutuo, debet probata, quod sua interfit, & quanti sua interfit, saltem ve- risimiliter, & probabiliter, sine qua probatione iudex non potest condemnare debitorem ad solvendum interesse, etiam stante instrumento, in quo continetur taxatio interesse à principio.

Hec conclusio probatur efficaciter rationibus ad- ductis pro prima sententia. Deinde quod taxatio non valeat in vim transactionis, probationis, aut confessionis, probatur manifestissime, quoniam in materia prohibita, odiosa, & suspecta, & ubi legibus aliquid statutis potest fieri fraus, qualis est proculdubio ca- sus usurparum, non statur confessionibus, & assertionibus Partium, etiam juris. Notat Guzman de evicione- nib. quest. 14. num. 13. (Larrea decis. 84. numer. 16. in fine.) Quando enim id, quod in actu requiritur ad justificationem, & legitimatem, eo quod prohibi- tum sit alter fieri, constat ex sola confessione ejus, qui actum facit, presumitur fraus facta legi, & simulatio, nisi aliunde veritas probetur, juxta ea quæ Do- ctores notant ad l. per diversas, C. mandat. Alex. consil. 36. visto themate lib. 2. Cravet. cors. 145. num. 7. Et probat text, expressus in l. qui testamenum 27. ff. de probat. in l. cum quis decadens 35. §. Titia. ff. de legat. 3. in l. si forte 8. ff. de casrens. pecub. in l. 3. tit. 14. par. 3. Memint Dicetus consil. 132. num. 2. Tiraquell late in leg. si unquam, verb. Donatione largius ex num. 87. C. de revoc. donat. Grego- rius Lopez in l. 31. tit. 11. par. 5. gloss. 2. Avendan. de exeq. mand. 2. par. cap. 29. numer. 5. vers. Se vero non est conten- tio, Gaspar Rodericus de annis redditibus lib. 1. quest. 13. numero 4. & lib. 3. quest. 5. num. 40. quibus locis referunt plurimos, Mafcardus de probationib. vol. 2. conclus. 934. agenti ad interesse numero 27. & 28. Ma- thias Colerus notabiliter de processibus executiv. par. 1. capite 10. ex numero 121. Carocius decis. 13. ex num. 1. Castillo decis. 112. ex numero 17. libro 2. & decis. 143. numero 35. libro 3. Rota diversorum decis. 775. num. 2. parte, Cavalcanus decis. 2. numero 32. parte 2. Ma- strillus decis. 303. ex numero 16. Farinacius decis. 52. numero 5. 1. part. tomo 1. idem Mafstrillus ad Petrum Gregorium de censib. ad quest. 5. numero 183. Scaccia de commerciis §. 1. quest. 7. par. 2. ampliatione 8. numer. 234. & 232. Gratianus discept. forens. tom. 2. cap. 258. ex num. 43. Idque plaus probat text. in l. semper 15. §. hoc interditio usque ad fin. legis. ff. quod vis. aut clam. & in dict. leg. unic. vers. In aliis autem casibus, Cod. de sentent. que pro eo quod interfit, dixi sup. num. 42. Sed in civitatibus, in quibus adsum frequentes occasiones emptionis annorum reddituum, plaus constat de interesse creditoris in habendis præ manibus pecuniis, ut possit eas implicare in re fructuosa. Ergo iudex sine ulteriore probatione poterit condemnare ad interesse tamen arbitrio suo, sedum si inter partes de certo interesse moderato, verisimili, & consueto convenienter à principio.

94 Verum si quis attentius expendat, & scrutetur, aliusque consideret hujus posterioris sententia funda-

sequuntur, ille satisfacere, neque quidquam respondere.

97 Secundò, quoniam non ex eo, quod in civitate fit oca- sio frequentissima emptionis, & venditionis annuorum reddituum (verbum quod excidit Covarr. lib. 3. variar. cap. 1. num. 3. versic. Sexto hinc in fine, agensi de taxatione interesse dotis non restituæ vidua pauperi, cui debentur alimenta, & à multis creditur extendi posse ad omnes casus taxationis interesse, per perniciem errorem) conferi debet probatum interesse lucri ex mutuo, vel omni alio debito cuiusque prædictam civitatem habitantis, ut recte monuit Gasp. Roderic. de annis redditibus lib. 3. quest. 8. num. 20. circa finem, ubi ait praxim (de qua mentionem fecerat eodem libro quest. 7. num. 53.) Judicem taxantium interesse, & illud adjudicantium fine probatione ob frequentiam reddituum, videretur periculosa, & vix jure defendi posse, refertque Bolognet- rum in leg. unica num. 127. Cod. de sentent. que pro eo quod interfit, dicentes, semper sibi visam esse iniquam, quemadmodum non debet censeri probatum interesse lucri omnium Civium alicuius Civitatis eo eo, quod in ea sit unus, vel alter mercator, q[uod] lucratus sit, quia neque omnes sunt mercatores, & soliti negotiari, neque omnes negotiatores lucrantur. Similiter non omnes Cives in istis Civitatibus, in quibus sunt frequentes emptiones, solent libenter collocare suas pecunias in annuis redditibus. Ergo manifestus erit error, judicare interesse creditoris mutantis pecuniam, qui nunquam dum vi- vit, emit, aut emere voluit annum redditum, ascen- dere ad quantitatem anni redditus. Quo enim argu- mento hac taxatio innitetur? Num forte in possibili- tate: Omnes igitur, qui habent pecunias, cum quibus lu- crari possunt, sunt lucratori. Ac per consequens impossibilis est usura, quo nihil absurdius potest excogitari. Deinde non semper interesse conflit in lucro cessante, sapè enim consistit in damno emergente, cujus taxatio ex anni redditus similitudine erit ineptissima. Igitur non debet censeri generalis, neque concludens illa ratio frequentia venditionis annorum reddituum ad convi- cendum, interesse taxatum ad rationem annorum red- ditum, esse verum interesse.

98 Quomodo autem sit articulandum, & probandum in- teresse, tam lucri cestantis, quam danni emergenti, & quæ conditions sint servandæ, ut peti possit, quoniam nostri instituti non est, tractant Doctores in l. unic. C. de sent. que pro eo quod interfit, Paul. in l. 3. §. fin. ff. de eo quod certio loco, quem seppissime Rota sequitur est, ut testatur Rota diversorum dec. 315. num. 6. par. 2. & dec. 774. num. 2. vol. 4. Puteus decis. 231. die 13. Januarii libro 1. Mantica decis. 53. num. 2. & decis. 283. num. 6. Seraph. decis. 88. num. 3. decis. 1240. num. 1. & decis. 1427. num. 5. in quibus agitur de probatione interesse, Peguera decis. 32. ex num. 22. & decis. 33. Mafcardus decis. 1. seu 102. decis. 2. seu 103. decis. 3. alias 208. de usur. Castillo decis. 133. ex num. 11. lib. 2. Menoch. de arbitri. judicem lib. 2. cent. 2. casu 119. Magonius decis. 103. Colerus de processib. executiv. 1. par. cap. 10. ex num. 126. ubi optimè Joannes Baptista Lupus de usur. commentator. §. 6. ex num. 114. Mafcardus de probationib. volum. 2. conclus. 934. agenti ad interesse, Gasp. Roderic. de annis redditibus lib. 3. q. 5. ex num. 20. Castill. quotid. controv. lib. 2. c. 1. ex num. 40. cum multis sequent. maximè num. 47. & 48. Felicius de societate cap. 24. ex num. 36. qui optimè rem tractat. Scaccia de commerciis §. 1. quest. 7. par. 2. ampliatione 8. ex num. 83. num. 221. & in specie numer. 223. Molina de justit. tom. 2. tract. 2. dispu. 315. num. 13. & dispu. 316. numer. 2. & 3. & 3. & 3. Utrum autem isti credi- tori in particulari debeatur interesse, non constat, cum non constet, illum pecuniam suam implicaturum fuisse, aut solitus esse implicari in negotiationem, & in talen negotiationem; quo fit, ut incertum sit, an interfit, & quantum interfit. Etenim cum pecunia ex sua illa remota potentia apta sit implicari in redditibus, in mercionibus, in cambiis, & hoc non solum in Civitatibus, in qui- bus abundant emptiones reddituum, sed in omni Civitate, & loco: nulla enim est civitas, nullus locus, in quo pecunia non possit implicari in emptione alicuius mercis: nullum ex illis lucris poterit attribui creditori, dum non constat, in quibus rebus pecuniam suam implicaturum fuisse, cum omnia prædicta lucra diversa sint, & di- verso modo taxanda. Probari igitur debet, creditorem esse mercatorem, vel solitum negotiari, aut certè desti- natus collocare pecuniam in rem fructiferam, annum redditum, vel prædium, quorum emendorum occasionem haberet, canque amiserit ob carentiam mutuæ, vel alia-

nes illi, qui pro se allegant textum in dict. leg. ult. ff. de Pret. stipulat. censendi sunt loqui de casu dict. leg. ult. in quo omnes convenientius interesse taxari posse, ut di- xi supra. ex num. 11. & sic à nobis non dissentunt, neque contraria sententiae faveant. Ex ipsis sunt Gloss. in cap. direkti de foro competenti, Albericus, & Parladorius alle- gati pro secunda sententia, & si qui sunt alii.

Secundò respondet, prædictos illos textus loqui iux- ta jura antiqua, juxta quæ quemadmodum valebat stipulatio usurarum legitimarum, sic etiam poterat stipulatio interesse taxati juxta legitimas usuras valere, & conventione ipsa in vim conventionis valebat ex tempore absque eo, quod egerer probatione subsequuta, cum usura permittebantur; jam verò nostro tempore, in quo omni jure usura reprobata sunt, omnes contractus de usura suspecti reprobarunt, qualis est iste taxationis interesse, qui si probatio desit, est tam vera usurarum imago, ut ab eis solo nomine differat.

Ad secundum dicit, vanam esse persuasionem illam, 101 quia multi crederunt, ex frequenti emptionum, & venditionum annuorum reddituum redditi notoriorum in- teresse omnium creditorum, quibus pecunia debetur, quasi omnes essent suas pecunias collocatur in illam emptionem. Et parum abest, ut dicant, in ejusmodi Ci- vitatibus, in quibus similes venditiones abundant, esse impossibile peccatum usurarum, nullusque esse jam usura- rios in mundo: siquidem mutuo dare, ut redditus fors, cum interesse lucri, aut damni, iustus, & licitus est contractus proculdubio. At omnis mutuans habet interesse in istis Civitatibus, ergo nullus, qui mutuo dat, est usurarius: usura autem sine mutuo esse non potest, ut ad- vertimus supra. num. 7. Ita sit, ut ista benedicta emptio, & venditio annuorum reddituum omnes usuras extermina- verit, ac peremerit. Certè illa introducta est in his Sicilia ceterioris, & ulterioris Regnis ad extirpandas usuras in illis frequentissimas, ut plane fatetur Nicolaus V. in Extravaganti Sollicitudo, inserta in pragm. 1. de censibus; ne- scio autem, an responderit effectus, adhuc enim serpit ma- lum. Itaque sola frequenta venditionis censum non probat interesse creditorum, neque illud reddit notorium. In primis non reddit notorium damnum emergens creditoris, quod non commensuratur redditibus censum, ut est planum. Neque item ex illa potest inferri lucrum cef- fans. Cum plurimum infertur, pecuniam in illis locis aptam esse ad lucrandum redditus, & habere potentiam remoram ad lucrum. Etenim ubi sunt negotiations, & emptiones, & commercia, pecunia accende industria p[ro]pria est, ut possit collocari, & implicari, aut in mer- cionibus, aut emptionibus, aut cambiis, ac per consequens ex illa potest oriri lucrum. Tamen non sufficit probare hanc potentiam remotam, aut esse notoriam hanc poten- tiam remotam, ut inde censeatur probatum, aut esse notoriū interesse lucri cestantis, & in hoc omnes Doctores unanimiter convenientiam Theologi, quā Jurisperiti, ut testatur Castillo d. decis. 133. num. 11. in fin. Card. Tol- letus in instrut. Sacerd. lib. 5. cap. 33. num. 1. versic. Tertia est, ubi dicit, de hoc non esse discordiam inter Doctor. Rota diversorum dec. 289. Domini dixerunt num. 2. par. 4. Matthias Colerus de processib. executiv. par. 1. cap. 10. ex num. 137. Felicius de societate cap. 24. ex num. 50. Scaccia de commerciis §. 1. quest. 7. par. 2. ampliatione 8. num. 83. num. 221. & in specie numer. 223. Molina de justit. tom. 2. tract. 2. dispu. 315. num. 13. & dispu. 316. numer. 2. & 3. & 3. & 3. Utrum autem isti credi- tori in particulari debeatur interesse, non constat, cum non constet, illum pecuniam suam implicaturum fuisse, aut solitus esse implicari in negotiationem, & in talen negotiationem; quo fit, ut incertum sit, an interfit, & quantum interfit. Etenim cum pecunia ex sua illa remota potentia apta sit implicari in redditibus, in mercionibus, in cambiis, & hoc non solum in Civitatibus, in qui- bus abundant emptiones reddituum, sed in omni Civitate, & loco: nulla enim est civitas, nullus locus, in quo pecunia non possit implicari in emptione alicuius mercis: nullum ex illis lucris poterit attribui creditori, dum non constat, in quibus rebus pecuniam suam implicaturum fuisse, cum omnia prædicta lucra diversa sint, & di- verso modo taxanda. Probari igitur debet, creditorem esse mercatorem, vel solitum negotiari, aut certè desti- natus collocare pecuniam in rem fructiferam, annum redditum, vel prædium, quorum emendorum occasionem haberet, canque amiserit ob carentiam mutuæ, vel alia-

debita pecunia, ut adnotarunt predicti. Non enim presumendum est omnes habentes pecunias velle emere annos introitus, quoniam multisunt, qui numquam illos emerent, etiam si haberent maximam pecuniarum copiam pra manibus, & qui numquam illos emerunt ex pecunia otiosa, quam sapienterunt. In hoc autem Regno scita res est, exactiorem redditum esse difficultatem. Si ematur redditus à privatis, exppositus est frequentissimo creditorum concursui, quod adnotavit Franch. decif. 54. n. 3, qui per multorum annorum spatia sapienterunt differunt. Si à Civitate Neapolitana, solvitur difficultatem, & cum damno subornationis praepositorum solutionibus, & ad rationem quatuor pro centenario. Si à Regia Curia, Conductores Regiorum redditum plurimi objicientes impeditant, & causantes non esse pecuniam, ex parte solvunt, donec partem debiti sibi retineant. Sapienterunt ob ingruentes bellorum necessitates tertiae retinenter à Curia, quae ut plurimum amittuntur. Quae difficultates multis emptiones istis redditum reddiderunt exosas, & viris prudentibus formidabiles.

102 Ut verò ad alia transgrediamur, longè à veritate abest, est in hac Civitate & Regno universalem confundendem omnium, & quorūcumque generis hominum, pecuniam non tenere otiosam in arca, sed eam in negotiationibus, & emptionibus implicare, quod asserit Gaius dilt. quæst. 2. num. 1756. Quasi bona esset consequentia, est Neapolitanus, ergo mercator, vel negotiator, quemadmodum & valere consequentiam, est Genensis, ergo mercator, testatur Bellonus decif. 139. num. 9. circa finem, ubi ait, Genus omnes serē cives, sive nobiles, sive plebeji, sive divites, sive pauperes, sive magistratum gerentes, sive privata vitam agentes, sive in dignitate constituti, aut Doctores, sive alii quisque, ita ut ad mulieres usque res pervenerint, adeò negotiis cambiorum, & mercium incumbunt, ut unusquisque pecunias suas, quantacumque, vel quantulacumque fuerint, nec momento quidem temporis patientur otiosas permanere, sed omnes indifferenter pro viribus, & facultatibus negotia, vel cambiorum, vel mercium præ manibus semper habeant frequentissima, & valeat consequentia, est Genensis, ergo mercator, uti attestatur Scaccia de commerciis §. 1. quæst. 7. par. 2. ampliatio. 8. num. 236. In hac Civitate, & Regno longè alii res habet. Sunt plurimi, qui suis redditibus contenti, vel à suis majoribus relikti, vel à se quæfis, viam agunt quietam, alieni à negotiationibus, & commerciis, & habent suas pecunias otiosas. Omnes sciunt, ego quæ possum testimoniari, paucis ante annis tantam fuisse pecuniarum summam otiosam, quæ observabatur in septem Banchis hujus Civitatis, ut haberent singuli decies centena millia ducatorum sub sua custodia, & domini, aut non volebant illam pecuniam implicare, aut non habebant in quo tuò collocarent. Et nunc simil modo in tanta pecuniarum penuria, & egestate, occasione immunitum bellorum, qua graffantur hisce temporibus per totum Orben, custodiuntur in singulis Banchis otiosa plus quam centena millia ducatorum cum minimum. Sunt multi, quibus prohibita est negotiatio, ut Religiosi, cap. 2. infra 6. ne Clerici, vel Monachi, Officiales, ut in pragmatica de merci. Officiali, prohibit. & pragm. 14. §. 2. & §. 5. de Officialib. & que eis prohibit. Quapropter isti personis non debetur interesse lucri cessantis, nisi probaretur, collocatores suis pecuniam, si illam habuissent præ manibus, in emptione annorum reddituum, aut prædiiorum, eò quod in præteritum similiter fecerint de aliis suis pecuniis, quod eis prohibitum non est, aut constet, habuisse deliberatum animum emendi, & occasionem, & non potuisse ob carentiam pecuniarum, quod animadvertisit quoque Barbosa in lib. 2. in princip. 1. part. num. 49. ff. soluto matrimonio, Didacus Perez in rubr. tit. 2. lib. 8. Ordinamenti pag. 2. column. 2. versio. Tamen si esset Doctor, Castillo quorūd. controv. lib. 2. dilt. cap. 1. n. 42. & 46. Multi item sunt, qui recordati memorabilis illius sententiae Rusticorum senum, quam commemorat Celsus in leg. 3. chorn. 79. 8. his verbis, ff. de legat. 3. pecuniam sine peculio frigilim esse, bonam pecunia partem repositam habent præsidii causa in subditos casus, veluti itineraria necessaria, aegritudines, inopinata domesticorum seneca, & similes, quam pecuniam sic otiosam, & in area repositam præsidii causa, peculium dicebant. Magis enim arridet interpretatione Alciati in l. paterfamilias 181. num. 1. ff. de verborum significat. quam altera Jacobi Revardi lib. 5. varior. cap. 17. quam se-

quitur Calvinus in lexico, verbo Pecunia. Credamus ne, Neapolitanos tam inscos esse, tam incagios, tam imprudentes, ut hoc tam necessarium præsidium sponte sibi auferant, ex omni pecunia lucrum querentes, & se subitis casibus impreparatos, repentinis necessitatibus improvidos exponant. Hoc neque ipse Gaius, qui omnes Neapolitanos mercatores esse vult, post hec scripta vñus in dicit. cap. 2. num. 1921. audet asserere. Plurimi sunt, qui pecunias, quas habent, hilariter profundunt, idem facturi si haberent Cras divitias, & Arabum gazas, expeditaque in Iudis, metteriationibus, vanis offensionibus, famulorum plurius duplicatis vestibus ornatorum, equorum splendide, & opulentier phalerorum, pretiosorum Auleorum, celanumque argenteorum & aureorum domorum parietes contingentes, suppellectilium pretiosarum ex auris & argenteis vasis consistentium, magna copia argenti facti, atque signati, vestium multo auro intextarum, & interdum gemmulis, & margaritis ornatarum, tam suarum, quam uxorum, quarum luxuriosis ornamentis amplissima patrimonia non sufficiunt, tantum absit, ut supererit pecunia in negotiationibus implicanda. At omnibus illis ex debito quolibet, si Deo placet, S. C. tribuit interesse lucri cessantis, non fecis ac si haberent publicam mercium apothecam, aut essent assueti pecunias suas in annos introitus collocare.

Inde nec fat est probare, quem esse mercatorem, ut inde certè inferimus lucratum, ut adnotavit Matthias Colerus de processibus executivis. par. 1. cap. 10. num. 138. (Ecclesi de ratio. 1. par. cap. 15. ex num. 4.) post Paulum Castren. Affl. & Cravetam, & Scaccia de commerciis. §. 1. q. 7. par. 2. ampliatio. 8. num. 238. Hermosilla ad gloss. 4. ex num. 311. in leg. 10. tit. 1. part. 5. Non enim omnes mercatores lucrantur, quinquo pluri in dies foro cedunt, non solum non acquisto lucro, sed capitali etiam amissio. Non venduntur omnes merces praesenti pecunia, multa habita sive de pretio. Quod si mercator fidem de pretio non habeat, relinquetur illi apothecam deferta, & emptores alias apothecas adibunt, ubi de pretio fidem habent. Debtores, qui habita sive de pretio emerunt, tardè, & male solvunt: sic mercatura exposita est magno jactu periculo, non minus, imo fortassis magis quam lucro, praesertim istis temporibus, in quibus ferventius undique bella commercia omnia disturbabant, ac penè extinxerunt. Ideo oportebit adjungere probationem, quod similes mercatores, prius est ite lucrum petens, lucrari communiter conserverunt decem, vel septem pro centenario singulis annis, ut notat Caganolus in l. curabit num. 67. cum seqq. Cqz. de action. emp. Guzman de evictiōnib. quæst. 14. num. 14. Haec omnia expenderet, & habere præ oculis iudex Deum timens, cum tractatur de concedendo, & de taxando interesse. Et videtur peregit mīrum, audere judices modernos sic precipitanter concedere interesse, tanquam notoriū in Regno Neapolitano, eum antiquiores doctissimi, ut Affl. decif. 20. num. 2. & decif. 289. num. 2. tradiderint, requiriāt esse probationem, ut possit obtineri interesse, & Franchis decif. 21. num. 6. dixerit. S. C. circumscripta usura centesima procederet ad liquidationem, vel iuxta dannum, quod actores patiuntur, vel iuxta lucrum cessans, quod sine probatione constare non potest, quod iterum planè tradit acif. 120. num. 11. Item sic dare interesse ex omni debito, sine consideratione requisitorum, ut interesse possit creditorū adjudicari iusti, & sine scrupulo, ut jam nullum sit mercimonium in Regno Neapolitano, in quo possint tam tuò collocari pecunia, quam in emenda līte, in qua diu, nocte curso interesse non cessat, & tanto plus interesse crescit, quanto minus lis ab actore sollicitatur, vel tardius à iudice expeditur, sive iuste se defendat reus, qui non debet temere ius suum indefensum relinqueret, leg. illud 40. in fine principi, ff. de petitione hereditatis, l. 29. tit. 23. par. 4. Peregrinus de fideicommiss. artic. 50. num. 11. neque potest censeri esse in mora, dum habet justam causam litigandi, l. sciendum 21. l. si quis solutori 22. in principi. ff. de usuri, sive calumnioso liget, nulla facta causum distinctione, neque artento personarum distinctione, indifference fiant condemnationes ad interesse præstandum, quo nihil potest iniquus, nihil Reipublice damnosus, cum hec sit præcipua causa differendrum litium, & fortassis eriam augendarum.

Neque vero negamus, si quando contigerit à principio esse evidens interesse futurum, & ejus quantitatem (quod

(quod quavis tarisimè eveniat, aliquando contingere potest) tunc posse taxari à principio, & executioni mandari taxationem, dummodo iudici constet, ita est ut proponitur. Exemplum sit, si quis emens censum cum pacis recessoriis, adjiceret pacum, quod si ob cessationem solutionis tertiarum contractus rescindetur (quod passim sit in hoc Regno, deposito scrupulo Hispanorum, & ut obiter dictum sit, improbat hoc pacum, & rejiciendum credunt Felicianus de censibus, tom. 1. lib. 1. cap. 10. num. 18. Avendanus de censibus cap. 19. ex num. 12. & cap. 101. num. 5. Gaspar Rodericus de annuis redditib. lib. 2. quæst. 1. num. 4. & 5. Gurier. lib. 2. prædict. quæst. 175. Thesaurus lib. 1. quæst. forens. quæst. 69. Selse decif. 110. num. 14. tom. 1. & decif. 116. num. 18. & 69. tom. 2. Mantica de tacit. & ambig. convent. lib. 8. tit. 22. num. 25. Gratian. discept. forens. tom. 3. cap. 587. num. 5. inclinat Cencius de censibus, part. 2. capite 1. quæst. 3. art. 5. num. 33. Approbat tamen hoc pacum, & universalem hujus Regni proxim Federicus Martini, doctus plen. homo, de iure censum, cap. 6. num. 272. Hieronymus Gabriel conf. 152. 1. par. Navarrus conf. 15. nu. 6. de empt. & vendit. Mastrillus decif. 95. ex num. 4. Lessius de iust. & iur. lib. 2. cap. 22. dubit. 11. nu. 69. Gratianus discept. forens. tom. 2. cap. 258. ex num. 20. Leo decif. Valent. 76. Seraphinus dec. 1418. num. 15. tametibi principaliter deciditur, pactum est ita non vitiare contractum census, non vero illam esse validam, Fontanella de pactis nupt. tom. 1. clausula 4. glossa 18. part. 3. ex num. 86. Olaus in concordia Antinomiarum, litter. A. num. 112. qui testatur, eam pactionem usitatum esse apud Navarros, Rovitus in pragmat. 1. de censibus, qui refert praxim frequentissim in Regno Neapolitano, ibi ex num. 35. (Gizarelli. decif. 68. in princip.) inclinat Cencius de censibus, par. 2. cap. 1. quæst. 3. art. 8. ex num. 16. sibi contrarius, Duardus de censibus, qui optimè disputat, §. 4. quæst. 29. per rotam, & ex num. 13. quamvis post ex num. 28. attenta extravaganti Pii V. inclinet in contrarium sententiam) si, inquam, adjiciatur predictum pacum contractui census, adjiceretur item aliud; ut videlicet debitor in casu rescissionis solvere debeat creditori interesse ad eandem rationem tertiarum, usque ad integralem satisfactionem capitalis; pacum valeret, & esset exequendum, quamvis evidenter appareret a principio interesse creditoris ex rescissione ascendere ad totam quantitatem tertiarum, vel paulo minus. Etenim si contractus non rescindetur, haberet creditor tertias seu fructum census: recisco vero contractu cessant tertiae, & creditor aut eas amittit, aut non lucrat, quare aut damnum, aut lucrum cessans ascendet ad quantitatem tertiarum.

Dixi, vel paulo minus; quoniam si res adamussim expendatur, interesse creditoris in rescissione contractus non debet estimari in tota integra tertiarum quantitate, sed aliquanto minus; quamvis enim ex una parte amittat integras tertias, ex alia parte lucrat, ut possit exigere capitale, quod ante rescissionem non poterat exigere; ac per consequens computato hoc lucro, necessario diminendum est damnum amissionis. Et re ad justam bilancem redacta, ego estimarem damnum rescissionis ad rationem duorum pro centenario minus, quam sit quantitas tertiarum: ut fiat æquilibrium inter duos casus, aut exigere ad rationem septem pro centenario, dum non adest facultas recuperandi capitale, aut exigere ad rationem quinque loco septenarii tertiarum, cum facultate exigendi capitale. Arque in predicto casu, quo constet à principio interesse taxari, posse in damno emergenti, sentit Toletus in instrut. Sacerdot. lib. 5. cap. 32. num. 4. Scaccia de commerciis. §. 1. quæst. 7. 2. par. ampliatio 8. num. 23. & 54. Rebustus loquens generaliter, in l. unica, C. de sentent. que pro eo quod interest glossa ultima num. 45. Thesaurus quæst. forens. lib. 3. quæst. 71. num. 2. in casu census, rescissi notat Rovitus in pragmat. 1. de censibus, num. 38. & cum sequatus Gait. de credito, cap. 2. titul. 7. quæst. 4. ex num. 1887. Item in casu, quo creditor recuperaturus pecuniam à debitor obligatus esset eam implicare in annis introitibus, ut plerumque contingit, si debitor esset in mora solvendi in illis civitatibus, & locis ubi adest frequenta venditionum annorum introituum (huc enim casu optimè adaptatur doctrina de qua supra num. 91. & in cum apprimè cadit) clarè constaret quantitas interesse, & pro ea posset fieri condematio sine ulla

alia probatione, & eò pertinet sententia Bartholomei Soccini in regulis, litt. A. regul. 6. fallentia 36.

Ad tertium argumentum concedimus, ad probatio- 105 nem interesse admitti posse conjecturas verisimiles; ne- gamus tamen esse conjecturam lucri cessantis solam fre- quentiam emptionis annorum reddituum, aut facultas cambiorum, aut aliarum mercium emendarum, ni- si adjungatur probatio, quod petens interesse si solitus emere annos introitus, aut dare ad cambium, aut ne- gotiari, & similes campores, aut negotiatores lu- brantur ad rationem quinque, vel septem, & habuit occassiones, & animus implicandi pecuniam, quas ob illius parentiam amisi, ut latè expendimus num. 101. & 103.

Ad quartum argumentum simili modo concedimus, 106 cum constat de interesse actoris in genere, quanvis de quantitate liquida in specie non constet, posse à iudice ex officio taxari. Negamus tamen, ex eo solo constare de interesse in genere actoris, quod in civitate sit frequentia venditionis annorum reddituum, ut satis su- perius probatum est, & dicunt Rota Romana, & Scaccia allegati num. 101. & alli. Atque ut satisfaciamus etiam dicto Gaii, quod videlicet fieri hos contractus taxationis interesse cum consilio doctissimorum Jesuitarum, dicimus, non esse ad rem. Nam consilium Jesitarum datur pro foto interno conscientiae ad relationem confluentis, qui bene videat debet, si se ipsum decipit, aut decipit Jesuitam, qui presupponit, verum esse, quod illi refutat. Nos agimus de foto externo, & judiciali, in quo non statut confessioni, aut declarationi partium, sed probationi.

Ex predictis potest colligi resolutio alterius difficultatis, quæ in hoc articulo reliqua est, an scilicet valeat pacum, quod super liquidationem interesse stetur declaratio creditoris? Et duplex potest esse pacum: aut quod stetur simplici declarationi: aut quod stetur declaratioiurata.

Quantum ad primum de pacto, quod stetur simpli- 108 ci declarationi, prima sententia ait, valere. Ita sententia Bart. in l. in hujusmodi 11. n. 3. ff. de Pretor. stipular. post Dynum ibi, Baldus in l. iusjurandum 17. in princip. nu. 1. ex lectura antiqua in fine, ante §. pupill. ff. de iure jurando, Bartol. Socin. in consilio 90. n. 12. volum. 4. Alexander conf. 47. num. 4. lib. 1. & cons. 37. num. 31. lib. 2. Affl. decif. 91. num. 9. & 10. Parlador. lib. 2. rerum quotid. cap. fin. 1. par. §. 12. num. 37. Asinus in prax. judicior. §. 32. cap. 2. ampliatio 12. Felicius de societate, cap. 24. num. 76. Stracca tract. de mercatoribus. par. 4. tit. de contrahitibus mercatorum, num. 6. Machardus de probationibus, volum. 2. concil. 935. illa probationis, num. 35. Natta conf. 450. num. 8. tom. 2. Fontanella de pact. nupt. tom. 2. clausula 5. glossa. num. 1. Narbona in l. 13. titulo 13. lib. 5. Recopil. gloss. 4. ex num. 1. Rovitus conf. 103. nu. 2. & 6. lib. 2. Bellonus decif. 134. num. 3. & decif. 78. num. 7. & 8. Antonin. de Amato lib. 1. resolutio 27. num. 27. & 28. Tapia Juris Neapolitanus lib. 4. Rubric. 4. de cambis, ex num. 19. ubi refert decisionem S. C. quam iterum retulit in deci- sione 27. S. C. Guzman. de evictiōnibus, q. 14. ex n. 1. Hermosilla in l. 10. tit. 1. parte 5. glossa 4. ex num. 425. Quam opinionem esse magis communem dicit Matthias Colerus de processibus executivis, 1. part. cap. 10. num. 158. Verum est omnes Doctores, huic sententie se subser- bentes asserunt hoc pactum subiecti nihilominus arbitrio iudicis tanquam viri boni, ut ipse taxet interest post declarationem creditoris, si videbitur excessiva, aut in- verisimilis. Quenadmodum cum ipse defert juramentum parti, idem potest efficiere, l. videamus 4. §. jurare, ff. de in litem jurando. Fundamentum non est aliud, quam quod contractus legem ex conventione accipiunt, l. 1. S. si convenerit, ff. depositi, leg. contractus 23. ff. de regulis juris l. 1. C. commodati, cap. contractus, 85. de regulis ju- ris in 6. Thuscus litter. C. conclus. 980.

Secundo quia taxatio interesse, quæ à principio est suspecta, post contractum potest fieri, quando jam cef- favit necessitas mutuarii, ut sentit Panormitanus consil. 64. num. 5. versic. Ad terriam objectionem, 1. par. Rec- buffusque eum sequutus in l. unica, C. de sentent. que pro eo quod interest glossa ultima num. 47.

Secunda sententia est, pactum de stando simplici di- 110 cito creditoris non iurato, circa quantitatem interesse, non valere. Hanc tuerit Signorulus de Homodeis consil. 135. num. 3. & conf. 156. num. 18. Speculator lib. 2. titul.